

Möten och relationer skapar livet självt

Recenserad bok: Hur jag lärde mig förstå världen. Memoarer.
Författare: Hans Rosling och Fanny Härgestam
Förlag: Natur & Kultur, Stockholm (332 sidor), 2017.

Hur jag lärde mig förstå världen är Hans Roslings egen berättelse om hur en ung man från enkla omständigheter kunde använda vetenskapen för att ta sig ut i världen och förklara den på nytt. Hans skriver:

”Det råder inga tvivel om att min starka längtan efter att förstå världen började med mynt i kaffesäckar och pappas historier framför en världsatlas. Denna längtan blev gradvis en livslång besatthet och senare mitt yrke.”

I den här boken är det inte presentationer av fakta som lyfts fram utan det som skapar livet självt, möten och relationer som varit av betydelse för hur Hans liv utformades.

Boken innehåller sju kapitel med rubriker som ”Från analfabeter till professorstitel”, ”Upptäcker världen”, ”Till Nacala”, ”Läkaren blir forskare”, ”Forskaren blir lärare”, ”Från klassrummet till Davos”, ”Ebola” och en avslutande epilog med titeln ”Mitt livs föreläsning”.

I de första kapitlen redovisar Hans betydelsen av den familj han föddes in i där pappan och mormor fick stor betydelse då mamman i långa perioder var sjuk i tuberkulos. Hans skriver

”Som jag ser min bakgrund var det en kombination av ansträngningar från marknaden, regeringen och civilsamhället

som tillsammans lyfte mormor och mamma ut ur misären och placerade mig på tröskeln till välfärdsstaten”.

Hösten 1967 var Hans internationell sekreterare för den Socialdemokratiska studentföreningen i Uppsala och arrangerade ett kvällsmöte där Edouardo Mondlane, ledare för Moçambiques befrielsefront, FRELIMO var inbjuden. Vid mötet med Mondlane lovade Hans att komma till Moçambique när han var klar med sin läkarutbildning. Detta möte formade de närmaste 20 årens verksamhet för Hans dels som läkare i Nacala, dels sedan som forskare för att klarlägga orsaken till epi-

demier av den neurologiska sjukdomen Konzo.

År 1978 var Hans färdigutbildad och beredd att med Agneta fara till Moçambique efter flera år av omfattande förberedelser som bl.a. innefattade ett år av katastrof- och biståndsutbildning på Sandöskolan, vilken också innehöll en tioveckors kurs om sjukvård i fattiga länder i Uppsala. Dessutom ett halvår i Indien på en socialmedicinsk avdelning. Då upptäckte Hans en testikelstumör, så istället för Moçambique blev det strålbehandling i Uppsala på Akademiska sjukhuset.

Behandlingen var framgångsrik och Hans och Agneta var snart i Moçambique för att anta Mondlanes utmaning:

”att vinna självständighet är lätt jämfört med utmaningen att utveckla ett land som domineras av analfabetism, sjukdomar och extrem fattigdom”.

I avsnitten om arbetet i Nancala illustrerar Hans gång på gång lärdomen från en mentor, missionsläkaren Ingerd Rooth:

”Försök aldrig någonsin göra någonting perfekt när du jobbar i extrem fattigdom, för då slösar du tid och resurser som skulle kunna användas bättre för någonting annat”.

Detta skapade ett etiskt dilemma som återkommer i berättelserna och Hans säger:

”vad är jag till för? Att bota just denne patient, eller att öka hälsan i detta samhälle?”

En av de berättelser som berört mig mest är berättelsen om konzo. Den börjar:

”Till läkaren i Nacala. Kom genast. De senaste dagarna har vi fått in 30 barn och kvinnor med förlamade ben. Kan det vara polio? Syster Lucia; Cava vårdcentral”.

Detta meddelande från den italienska nunnan blev upptakten till förändringen från läkare till forskare. Det som sedan skulle engagera Hans i mer än 20 år. Kassavarotens blåsyra var orsaken till förlamningssymtomen. Uppföljningar i andra delar av Afrika och på Cuba utgör spännande avsnitt i boken.

Efter åren i Moçambique var Hans lärare i global hälsa. Fram till 1996 i Uppsala, sedan vid Karolinska Institutet. Där träffade han i andra avseenden kunniga studenter som hade en rad förutfattade meningar om att västvärlden alltid ligger före andra länder. Vi och dom ! Denna insikt förändrade igen Hans inriktning. Han blev edutainern, d.v.s. en underhållande undervisare, som ville få oss att förstå världen som den faktiskt ser ut, inte som vi tror att den ser ut. *Misconception* och *Factfulness* blev nya ledande begrepp.

Utvecklingen av Gapminder skildras med länderbubblornas rörelser över tid och en rad sk TED-föreläsningar och möten med världens inflytelserika personer.

I det sista kapitlet beskriver Hans sina insatser för ebolabekämpningen i Liberia och i den avslutande epilogen berättar Hans om mötet med ord-

förändren för den Afrikanska unionen och hennes vision om framtiden. I den vision som hon har vill hon bl.a. se sina barnbarn åka höghastighetståg och ta in på Ishotellet långt där uppe i norr.

Det här är en bok om hopp och möjligheter, om att inte bara se en negativ utveckling. Det blir inte bara värre, tvärtom mycket har blivit bättre. Mycket bättre! Det berättar ”possibilisten” Hans Rosling om.

*Bo JA Haglund
professor emeritus
Institutionen för folkhälsovetenskap
Karolinska Institutet
Stockholm
E-post: bjabag@gmail.com*

Du prenumererar väl på Socialmedicinsk tidskrift?

Teckna en prenumeration nu så hinner du få nummer 1/2018. Tidskriften kommer ut med sex nummer per år och prenumerationerna löper per helår. Priserna är:

Helår inom Sverige	600 kr (SEK)
Helår student/doktorand inom Sverige	395 kr (SEK)
Helår inom Europa	750 kr (SEK)
Helår sjukhus/företag/bibliotek	900 kr (SEK)
Helår myndigheter/universitetsbibliotek/landsting/kommuner	1 500 kr (SEK)
Medlemmar i SSF	540 kr (SEK)

Kontakta redaktionen@socialmedicinsktidskrift.se och uppge följande:

- Vilken typ av prenumeration som önskas
- Namn
- Leverans- och fakturaadress
- E-postadress